

Koonnut Marika Ojala

Etäosallistuminen

Etäosallistuminen

Vuonna 2010 yhdistyslaki muuttui ja mukaan otettiin etäosallistuminen yhdistyksen päätöksenteossa. Etäosallistuminen lisättiin, jotta yhdistyksen jäsenillä olisi enemmän mahdollisuuksia osallistua yhdistyksen päätöksentekoon paikasta riippumatta.

Tähän oppaaseen on koottu erityisesti Oikeusministeriön Yhdistyslakiopas-verkkojulkaisusta (30.9.2010) ja Patentti- ja rekisterihallituksen verkkosivuilta (11/2010) tietoa siitä, mitä etäosallistumisessa tulee ottaa huomioon.

1. Etäosallistumisen peruseriaatteen

Etäosallistuminen koskee yhdistyksen kokousta, valtuutettujen kokousta, jäsenäänestystä ja liittoäänestystä. Yhdistyksen hallituksen jäsenet sen sijaan ovat voineet osallistua etänä hallituksen kokoukseen ilman sääntökirjausta, jos siitä on yhteisesti sovittu.

Etäosallistuminen voi tapahtua **ennen kokousta (ennakko-osallistuminen) tai kokouksen aikana (reaaliaikainen osallistuminen)** tietoliikenneyhteyden, muun teknisen apuvälineen ja/tai postin avulla, jos yhdistyksen säännöissä niin määrätään (Yhdistyslaki 17 §).

Etäosallistumisella **ei voida korvata yhdistyksen fyysistä kokousta**, vaan kyseessä on vaihtoehtoinen osallistumismuoto. Etäosallistumisen mahdollistaminen ei myöskään anna oikeutta rajoittaa jäsenten osallistumista fyysiseen kokoukseen. Lain mukaan päätökset seuraavista asioista on aina tehtävä fyysisessä kokouksessa (yhdistyslain 23 §):

- hallituksen jäsenten valinta
- tilintarkastajien ja toiminnantarkastajien valinta
- tilinpäätöksen vahvistaminen ja vastuuvapaus
- sääntöjen muuttaminen
- kiinteistöjen luovuttaminen, panttaaminen ja muun huomattavan omaisuuden luovuttaminen
- yhdistyksen purkaminen (Yhdistyslakiopas)

Muissa asioissa etäosallistuminen voidaan määritellä ainoaksi päätöksentekotavaksi siten, että näissä asioissa ei järjestetä lainkaan perinteistä kokousta (Yhdistyslakiopas). Etäosallistuminen soveltuukin hyvin esim. neuvoa antaviin äänestyksiin, päätöksen tekemiseen selkeiden vaihtoehtojen välillä (selkeimmillään kyllä/ei -valinta) ja henkilövaaleihin.

2. Etäosallistuminen mukaan sääntöihin

Etäosallistumisesta täytyy mainita yhdistyksen säännöissä. Yhdistyksillä on laaja vapaus päättää milloin ja millaisia etäosallistumisen keinoja käytetään.

Suosittelavaa on, että **säännöissä vain yleisesti määrätään tietyn osallistumuksen sallittavuudesta ja tarkemmista määräyksistä päätetään äänestys- ja vaalijärjestyksessä** (yhdistyslaki 30 §). Siltä osin, kuin yhdistyksen säännöt tai sen äänestys- ja vaalijärjestyksään eivät sisällä asiaa koskevia määräyksiä, päättää etäosallistumisen järjestämiseen liittyvistä käytännön seikoista yleensä hallitus, ellei yhdistyksen kokous tai valtuutetut ota asiaa päätettäväkseen. (PRH)

Asioita, joista säännöissä voidaan etäosallistumisen osalta määrätä ovat:

- **välineet** – millä teknisillä välineillä kokouksiin, jäsenäänestyksiin ja liittoäänestyksiin voi osallistua. Suositeltavaa on jättää välineiden tarkka määrittely auki ja jättää harkintavalta esim. hallitukselle.
- **mitä kokouksia koskee** – etäosallistuminen voi olla mahdollista vain tietyissä kokouksissa, kuten yhdistyksen syyskokouksissa.
- **aiheet** – etäosallistuminen voi rajoittua vain tiettyihin kokouksessa käsiteltäviin asioihin, kuten henkilövalintoihin.
- **etäosallistumisen ajankohta** – vain kokouksen aikana tai ennen sitä tai kumpanakin aikana.
- **harkintavalta etäosallistumisen tarjoamisessa** – valta voi olla kokonaan tai osittain yhdistyksen hallituksella. Jos toimivalta asiassa on annettu sekä hallitukselle että yhdistyksen kokoukselle, toimivalta kuuluu viimekädessä ylintä päätösvaltaa käyttävälle yhdistyksen kokoukselle (yhdistyslain 16 §:n 1 momentti).

Äänestyksestä säännöissä yleisesti mainittavat asiat

- Postin, tietoliikenne yhteyden ja/tai muun teknisen välineen käyttömahdollisuus
- päätettävät asiat ja vaalit
- varsinainen äänestys/ onko ennakkoäänestys
- äänioikeus ja vaalikelpoisuus

- valittavien henkilöiden ja mahdollisten varajäsenten määrä ja toimikausi
- tuloksen vahvistaminen
- muutoksenhaku

Äänestys- ja vaalijärjestyksessä yleisesti mainittavat asiat

- vaaliorganisaatio
- äänestysaika- ja paikat
- äänestyksen ja vaalien tekniset asiat (mm. asiakirjat)
- ehdotusten teko, ehdokkaiden asettaminen
- äänestyksen ja vaalin toimittaminen
- äänten laskenta ja tuloksen käsittely

Käy katsomassa [Patentti- ja rekisterihallituksen mallisäännöt](#), johon on kirjattu mukaan etäosallistumisen mahdollisuus.

3. Huomioitavaa etäosallistumisen määrittelyssä

Yhdistys voi itse yhdistyksen säännöissä ja päätöksillä määritellä etäosallistumisen mahdollisuudet.

Etäosallistumisen määrittelyn lähtökohtana on, miten jäsenen osallistumisoikeus ja ääntenlaskennan oikeellisuus voidaan varmistaa fyysiseen kokoukseen verrattavalla tavalla. Etäosallistumista voidaan tarjota, vaikka jäsenet eivät voisikaan käyttää kysely- tai puheoikeuttaan. Olennaisinta on, että jäsen voi luotettavalla tavalla osallistua äänestykseen. (PRH) Tällöin on jäsenen itse päätettävissä, haluaako käyttää etäosallistumisen mahdollisuutta, vaikka ei olekaan yhdenvertainen kokouksessa läsnäolevien kanssa.

Huomioitavaa etäosallistumisen määrittelyssä:

- osallistumisoikeus joko ennakoon tai reaaliaikaisesti tai molempia
- osallistumisoikeuden/osallistujien selvittäminen (ennakkoilmoittautuminen yksinkertaistaa)
- osallistuminen kokouksen kulkuun:
  - aloiteoikeus/esitysten teko
  - puheoikeus
  - äänioikeus
  - vaalikelpoisuus
  - kyselyoikeus
  - kannatusoikeus

- asiat, joiden käsittelyyn voi osallistua
- äänestyksen toteutus
  - äänioikeuden varmentaminen/ etäosallistujan tunnistaminen (esim. jäsentunnus, pankkitunnus, erillinen salasana)
  - etä-äänen oikeellisuus
  - vaalisalaisuus: avoin tai salainen vaali
  - ääntenlaskennan/äänestystuloksen oikeellisuus
  - etä-äänien huomiointi kokouksen päätöstä tehtäessä
- etä-äänien antaneen osallistuminen kokoukseen

Kun etäosallistumisen mahdollisuuksia määritellään, täytyy huomioida, että käsiteltävät asiat voivat muuttua fyysisessä kokouksessa, koska

- kokoukseen osallistuvilla jäsenillä on aloite- ja keskustelu-oikeus.
- jos etä-äänien antanut tulee kokouspaikalle, hänellä on oikeus käyttää siellä äänioikeutta.
- vaalien ehdokasasettelu saattaa muuttua: vetäytymiset ja/tai uudet ehdokkaat

Miten tällöin suhtaudutaan ennakkoon annettuihin ääniin, vastaavatko ne enää käsiteltävää asiaa? Yhtenä ratkaisuna on, että yhdistyksen säännöissä määrätään ainoastaan reaaliaikainen etäosallistuminen mahdolliseksi. Selvyyden vuoksi muunkinlainen ratkaisutapa on hyvä kirjata sääntöihin.

4. Tekniset apuvälineet

Teknisten apuvälineiden valinta on toisaalta suhteessa erilaisten osallistumisen mahdollisuuksien antamiseen ja siihen, tapahtuuko etäosallistuminen ennakkoon vai reaaliaikaisesti ja toisaalta jäsenten tietoteknisiin valmiuksiin. Etäosallistuminen kokouksen aikana voi edellyttää sellaista tekniikkaa, johon ainakaan pienillä yhdistyksillä ei välttämättä vielä ole varaa.

Etäosallistumista on yksinkertaisesti jo postikirjeiden käyttö esimerkiksi äänestyksissä. Useat sähköiset välineet puolestaan tarjoavat reaaliaikaisen yhteyden, joka mahdollistaa samanaikaisen vuorovaikutuksen. Käytössä voi olla esimerkiksi (video)kuva, ääni, chat, sekä dokumentin jakaminen/esittäminen.

Kokousalustat sisältävät kaikkea edellä mainittua. Niiden sijaan voi myös yhdistellä eri välineitä, kuten sähköpostia ja kirjepostia, tai puhelinta ja tiedoston jakoa verkon kautta.

Teknisiä apuvälineitä ovat muun muassa:

- kokousalustat
- oppimisalustat
- yhteisölliset mediat/sosiaalisen median kanavat
- sähköposti
- chat
- tiedostojen jako pilvipalveluissa
- puhelin: puheyhteys tai tekstiviesti

Ohjeistus ja testaus

Ennen kokousta etäosallistujille tulee lähettää toimintaohjeet välineen käytöstä. Tarvitseeko esimerkiksi ladata jokin ohjelma, että pystyy verkon välityksellä osallistumaan? Välineen toimivuus on myös syytä testata, esimerkiksi kuuluuko ääni. Testaaminen tulee tehdä hyvissä ajoin ennen kokouksen alkua.

Teknisten ongelmien varalle on hyvä olla varasuunnitelma. Joku saattaa esimerkiksi tippua verkkoyhteydestä pois. Osallistujien puhelinnumerot ovat silloin tärkeitä.

5. Kokouskutsu ja toimijoiden roolitus

Jos etäosallistuminen yhdistyksen kokoukseen on mahdollista, on siitä mainittava kokouskutsussa (yhdistyslaki 24 §). Tarkempi ohjeistus voidaan antaa erikseen, jolloin kutsussa tulee kertoa mistä ja miten ohjeistuksen saa. Kutsussa on myös mainittava, jos kokoukseen etänä osallistuvan puhevallan käyttäminen on tavalla tai toisella rajoitettua.

Etäosallistuminen myötä osallistujien havainnointi ja kokouksen johtaminen muuttuvat. Kokouksen sujumuuden vuoksi kokouksessa on hyvä olla perinteisten puheenjohtajan ja sihteerin lisäksi etäosallistujien toimia (esim. puheenvuoropyynnöt, chat) seuraava henkilö sekä tekninen tukihenkilö.

6. Käytännön esimerkki toteutuksesta

Käytännössä etäosallistumisen salliva pieni yhdistys voi toteuttaa jäsenten kokouksen esimerkiksi siten, että kokouksen asialista, hallituksen päätösehdotukset ja yhdistyksen mahdollisesti saamat jäsenten vaihtoehtoiset ehdotukset ilmoitetaan jäsenille ennen kokousta ja jäsenet voivat ilmoittaa kantansa asioihin sähköpostilla (esim. vastaa kaikille - lähetysmuoto) ennen kokousta tai sen aikana tai tulla kokouksen puheenjohtajana toimivan luo muodolliseen kokoukseen (kokouksen puheenjohtaja voidaan määritellä esim. säännöissä tai edellisen kokouksen päätöksessä).

Ennen kokousta äänensä antaneen on tällöin otettava huomioon, että kokouksen aikana voidaan tehdä uusia ja muutettuja ehdotuksia, jos esimerkiksi hyvin pienen yhdistyksen jäsenten kesken ei ole sovittu, että kokouksessa pitäydytään ennen kokousta ilmoitettuun asialistaan ja ehdotuksiin.

Pienessä yhdistyksessä etäosallistujan tunnistamiseksi voi esimerkiksi riittää se, että kannanotto tulee yhdistykselle ilmoitetusta jäsenen sähköpostiosoitteesta tai että kannanotto sisältää yhdistyksen jäsenelle etukäteen annetun salasanan.

Esimerkki on Yhdistyslakioppaasta.

TJS:n yhdistysjulkaisujen tavoite on aktivoida jäseniä yhdistystoimintaan mukaan ja antaa valmiuksia toimia yhdistyksen päämäärän hyväksi. Julkaisut ovat työvälineitä erityisesti yhdistyksen aktiivitoimijoille.

Etäosallistuminen

Vuonna 2010 yhdistyslaki muuttui ja mukaan otettiin etäosallistuminen. Muutoksella haluttiin huomioida teknologian kehitys, se että sähköisten välineiden avulla lisätään mahdollisuuksia osallistua yhdistystoimintaan ja erityisesti yhdistyksen päätöksentekoon.

Tähän oppaaseen on koottu erityisesti Oikeusministeriön Yhdistyslakiopas-verkkopublicationista (30.9.2010) ja Patentti- ja rekisterihallituksen verkkosivuilta (11/2010) tietoa siitä, mitä etäosallistumisessa tulee ottaa huomioon.

